ANαliZA

časopis za kritično misel

Letnik 8, številka 1-2, maj 2004 · ISSN 1408-2969

ARISTOTELOV “PERI IDEON”

Aristotel

O idejah

prevedel Boris Vezjak

Citiranje: Aristotel, »O idejah«, *Analiza: časopis za kritično misel* 8, št. 1-2 (2004): 75–82.

Prevod. Licenca Creative Commons, ki velja za arhiv revije, za prevode ne velja; pravice izvirnika pripadajo njegovim imetnikom.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

Elektronska različica je bila leta 2026 rekonstruirana iz izvirnih stavnih datotek in preverjena s tiskano izdajo. Številke strani ustrezajo tiskani izdaji; prelomi strani znotraj prispevka se lahko nekoliko razlikujejo.

Aristotel
prevedel Boris Vezjak

O IDEJAH[1]

(79, 3) Znanosti pa uporabljajo na veliko načinov za to, da bi zatrdili, kaj so ideje,[2] tako kot pravi[3] v prvi knjigi "Peri ideon".[4] (79, 5) Dokazi, ki jih ob tem tu navaja, pa so tile: (i) če vsaka znanost opravlja svoje delo[5] s tem, da se nanaša[6] na nekaj enega in istega,[7] ne pa na katerokoli od posameznosti,[8] bo za vsako znanost moralo biti še nekaj drugega ob[9] zaznavnih stvareh, ki je večno in ki je vzorec za nastajajoče stvari v vsaki znanosti. To pa je ideja. (ii) Dalje pa so stvari, o katerih so znanosti, tudi bivajoče.[10] (79, 10) Znanosti pa so o nečem drugem ob posameznostih, kajti te so neskončne[11] in nedoločene,[12] medtem ko so znanosti o določenih stvareh.[13] Torej bo bivalo še nekaj ob posameznostih, to pa so ideje. (iii) Nadalje pa bo bivalo, če je zdravilstvo znanost ne o tem zdravju,[14] temveč zdravju nasploh,[15] tudi neko zdravje samo.[16] In če geometrija ni znanost o tem enakem[17] in tem sorazmernem,[18] temveč o enakem in sorazmernem nasploh, bo bivalo neko enako samo[19] in sorazmerno samo,[20] to pa so ideje.

(79, 15) Toda ti dokazi ne dokazujejo tega, kar so se namenili, da namreč bivajo ideje, temveč dokazujejo neko bit[21] ob posameznostih in zaznavnih stvareh.[22] Vendar iz tega še nikakor ne pridemo do tega, da so stvari ob posameznostih prav ideje; kajti ob posameznostih bodo bivale še skupne stvari,[23] za znanosti pa

[1] Grški prevod *Peri ideon,* latinski *De ideis.*
[2] Alternativni prevod: da bi pokazali, kaj so ideje.
[3] Sc. Aristotel.
[4] Aleksander navaja, da gre za komentar mesta 990b 11 *Metafizike*: "Na podlagi dokazov, ki izhajajo iz znanosti, bodo oblike/ideje o vseh stvareh, o katerih so znanosti." (prim. Dooley, 1989: 115)
[5] *Poiei ergon.*
[6] *Epanapherousa.*
[7] *Pros hen ti kai to auto.*
[8] *Ton kath'hekaston.*
[9] *Para.*
[10] *Eisin hai epistemai.*
[11] *Apeira.*
[12] *Aorista.*
[13] *Horismenon.*
[14] *Tesde hygieias.*
[15] *Haplos hygieias.*
[16] *Tis autohygieia.*
[17] *Tou isou.*
[18] *Tou symmetrou.*
[19] *Autoison.*
[20] *Autosymmetron.*
[21] *To einai.*
[22] *Aistheta.*
[23] *Ta koina.* Aristotelov izraz, ki je verjetno sinonimen s *ta katholou* (splošnostmi).

pravimo, da so prav o njih. Dalje pa bivajo tudi ideje stvari, ki spadajo pod spretnosti.[24] (79, 20) Namreč vsaka spretnost se nanaša na nastale stvari[25] kot na nekaj enega,[26] in stvari, o katerih so spretnosti, bivajo,[27] spretnosti pa so tudi o nečem, kar je ob posameznostih. Ta zadnji dokaz pa ni, tako kot drugi, o tem, da bivajo ideje, kar želi dokazati, temveč tudi, da bivajo ideje stvari, ki jih oni ne želijo[28] imeti. (80, 1) Tako bo, če zdravilstvo ni znanost o tem zdravju, ampak o zdravju nasploh, enako veljalo tudi za spretnost. Kajti nobena od njiju ni o posameznosti ali temle, temveč je vsaka o tistem, kar je nasploh.[29] Na primer, tesarstvo je o klopi nasploh, ne pa o tej klopi, pa o postelji nasploh, ne pa o tej postelji. (80, 5) Tako bodo kiparstvo, slikarstvo, gradbeništvo in vse druge spretnosti na enak način povezane s stvarmi, ki spadajo k njim.[30] Zato bo pač bivala ideja vsake posamezne stvari, ki spada pod neko spretnost (pa tudi za stvari, ki spadajo pod njo), česar pa ne želijo.

Tudi ta dokaz navajajo, da bi pokazali na bivanje idej:[31] če je vsak od mnogih ljudi človek, vsako od mnogih živih bitij živo bitje, (80, 10) podobno pa je tudi z vsem ostalim, in če v vsakem od teh primerov to ni nekaj, kar bi bilo pripisano[32] njemu samemu, ampak nekaj, kar je pripisano njih vsem skupaj in ni isto z nobenim od njih, potem bo to nekaj, kar biva ob posameznostih in je od njih ločeno ter večno. Kajti vedno bo pripisano na enak način vsem številčno zaporednim posameznostim.[33] In to eno, ki je ob mnogem in od njega ločeno, je večna ideja. Zato ideje bivajo.

(80, 15) Pravi, da ta argument pokaže na bivanje tudi idej zanikanj[34] kot stvari, ki ne bivajo.[35] Kajti eno in isto zanikanje je pripisano mnogim stvarem, kar zajema tudi stvari, ki ne bivajo, in ne bo isto s katerokoli od stvari, glede katerih je resnično.[36] Namreč nečlovek[37] se pripiše konju in psu ter vsemu ob človeku, zaradi tega razloga pa je tudi eden čez mnogo in ni isti z nobeno od stvari, katerim se pripisuje. (80, 20) Nadalje pa vedno ostaja,[38] saj je resničen na isti

[24] *Hypo tas technas.*
[25] *Ta gignomena.*
[26] *Pros hen ti.* Alternativni prevod: glede na nekaj enega.
[27] *Eisin hai technai.*
[28] *Ou boulontai.*
[29] *Haplos.*
[30] *Pros ta hyph'heauten.* Alternativni prevod: spadajo pod njih.
[31] Aleksander navaja, da gre za komentar mesta 990b 13 *Metafizike:* "Na osnovi dokaza o enem nad mnoštvom bodo obstajale tudi oblike/ideje zanikanj."
[32] *Kategoreitai.*
[33] *Ton kath'arithmon allasomenon.*
[34] *Ton apophaseon.*
[35] *Ton me onton.*
[36] *Aletheuetai.*
[37] *Ouk anthropos.*
[38] *Menei.*

način za podobne stvari. Kajti nemuzičen[39] je resnično za mnoge stvari (za vse tiste, ki niso muzične) na enak način, na podoben način kot je nečlovek resnično za vse tiste stvari, ki niso človek. (81, 1) Torej bodo bivale tudi ideje zanikanj. To pa je nemogoče. Le kako bi lahko bivala ideja nebivajočega?[40] Če to nekdo sprejme, bo bivala ena ideja za stvari, ki so različne po rodu[41] in različne na vsak način, denimo tako daljice in človeka, kajti obe sta nekonj. (81, 5) Prav tako pa bo bivala ideja nedoločenih in neskončnih stvari, pa tudi za stvari, od katerih je nekaj prvotno, drugo drugotno (kajti človek in živo bitje, od katerih je prvi prvotno, drugo drugotno, sta nelesena), glede takih stvari pa ne želijo rodov ali idej. Je pa tudi jasno, da ta dokaz ne izpeljuje pravilno[42] tega, da bivajo ideje, ampak se nagiba k dokazovanju tega, kako je tisto skupno[43] pripisano drugačno od posameznosti, ki jim je pripisano.

(81, 10) Nadalje pa isti ljudje, ki dokazujejo, da je tisto skupno pripisano množtvu stvari neka ena stvar in da je to ideja, trdijo enako tudi za zanikanja. Če nekdo zanika nekaj iz množtva stvari na ta način, da to zanika s pomočjo nanašanja na eno stvar (če nekdo pravi "človek ni bel, konj ni bel", pač ne zanika nekaj posamičnega v njima, temveč v vsem), (81, 15) potem nekdo, ki zatrjuje isto stvar v množtvu stvari, ne bo zatrjeval vsakič nečesa drugega, ampak bo neka ena stvar, ki jo zatrjuje, recimo človek, tista, ki se bo nanašala na eno in isto stvar. Kajti kar velja za zanikanje, velja tudi za zatrjevanje.[44] Torej bo bivalo še nekaj ob zaznavnih stvareh, ki je vzrok zatrjevanja in je hkrati resnično tako za množtvo stvari, pa tudi v skupnem, to pa je ideja. (81, 20) Ta dokaz, tako pravi, proizvaja ideje ne le za stvari, ki se zatrjujejo, marveč tudi za stvari, ki se zanikajo. Kajti v obeh primerih bo to na podoben način eno.

(81, 25) Dokaz,[45] ki potrjuje bivanje idej iz misli,[46] je naslednji: če kadarkoli, ko mislimo človeka, nožnega[47] ali živo bitje, mislimo tudi /na/ nekaj, kar je bivajoče[48] in /na/ nič od posameznosti[49] (kajti ista misel ostane[50] tudi, ko te preminejo), potem bo, jasno, še nekaj ob posameznostih in zaznavnih stvareh, na katere mislimo ne glede na to, ali bivajo ali ne. Kajti zagotovo ne mislimo

[39] *Ou mousikon.* Alternativni prevod: neizobražen.
[40] *Me einai idea.*
[41] *Anomogenon.*
[42] *Syllogizetai.*
[43] *Koinos.* Alternativni prevod: splošno.
[44] *Kataphasis.*
[45] Aleksander navaja, da gre za komentar mesta 990b 14 *Metafizike:* "Na osnovi /tega dokaza/ je mogoče misliti tudi nekaj, kar je izginilo, tudi oblike minljivih stvari: obstaja namreč tudi neka predstava *[phantasma]* o teh stvareh."
[46] *Apo tou noein.*
[47] *Pezon.* Misli se na živa bitja, ki hodijo.
[48] Prva možnost (a).
[49] Druga možnost (b).
[50] *Ennoia.*

nečesa, kar ne biva.[51] (82, 1) To pa je oblika in ideja. Pravi pa še, da ta dokaz potrjuje, kako bivajo ideje preminevajočih[52] in preminulih[53] stvari, na splošno pa še posameznih stvari in stvari, ki lahko preminejo, kot sta Sokrat in Platon. Kajti njih prav tako mislimo in ohranjamo njihovo predstavo[54] tudi takrat, ko več ne bivajo. (82, 5) Ob tem pa celo mislimo stvari, ki celo na noben način ne bivajo, kot sta kentaver in himera. Tako tudi ta dokaz ne izpelje pravilno, da ideje bivajo.[55]

(82, 10) Dokaz,[56] ki iz relativa[57] potrjuje, da bivajo ideje, je naslednji: v primerih, ko je pripisana ista stvar mnoštvu stvari na nehomonimen način,[58] in sicer tako, da razodeva neko eno naravo,[59] je zanje resnična, bodisi ker so te popolnoma[60] tisto, (83, 1) kar je označeno s stvarjo, ki jim je pripisana, tako kot sta Sokrat in Platon človeka;[61] ali ker so podobe[62] resničnih stvari, tako kot pripišemo človeka naslikanemu človeku (v tem primeru razodenemo[63] podobo človeka, ki označuje neko isto naravo v vseh njih);[64] ali ker je ena med njimi vzorec,[65] ostale pa podobe, kot v primeru, če Sokrata in njegove podobe imenujemo[66] za ljudi.[67] (83, 5) In ko pripišemo enako samo[68] stvarem tukaj, ga pripišemo na homonimen način. Kajti ista označba[69] ne bo veljala za vse,[70] pa tudi označujemo ne zares enakih stvari. Ker se kvantiteta v čutnozaznavnih stvareh spreminja[71] in vsakič premika,[72] tako da ni določljiva.[73] (83, 10) In tudi nobena od stvari tukaj ne bo

[51] *Me on ti.*
[52] *Phtheiromenon.*
[53] *Ephtharmenon.*
[54] *Phantasian.* Alternativni prevod: podobo, vtis. Kot rečeno, Aristotel v *Metafiziki* na mestu 990b 14 uporabi izraz *phantasma.*
[55] Na tem mestu *recensio altera* dodaja (82,7-9): "Ta dokaz iz mišljenja torej tudi pravilno ne izpelje, da ideje bivajo, pa vendar (pravilno izpelje) to, da biva nekaj ob posameznostih. Zdaj je splošnost, ki je v posameznosti, temu ustrezajoča, toda to še nujno ne vpelje ideje."
[56] Dokaz iz relativov (82,11-83,33). Aleksander navaja, da gre za komentar mesta 990b 15 *Metafizike*: "Nadalje pa izmed bolj natančnih dokazov nekateri vzpostavljajo ideje odnosnosti, za katere ne trdimo, da so rod same po sebi, nekateri pa vodijo v sklep o tretjem človeku."
[57] *Ek ton pros ti.*
[58] *Me homonymos.*
[59] *Mian tina physin.*
[60] *Kyrios.*
[61] Možnost (a).
[62] *Eikones.*
[63] *Deloumen.*
[64] Možnost (b).
[65] *Paradeigma.*
[66] *Legomen.*
[67] Možnost (c).
[68] *To ison auto.*
[69] *Logos.*
[70] Razlog (a).
[71] *Kineitai.*
[72] *Metaballei synechos.*
[73] *Aphorismenon.* Razlog (b).

natanko prejela označbe enakosti.[74] Za enake pa jih ne moremo vzeti niti na ta način, da bi ena bila vzorec, druga pa podoba. Kajti nobena med njimi ni bolj vzorec ali podoba od druge. In če bi kdo res sprejel, da podoba ni /zgolj/ homonimna z vzorcem, bo vselej sledilo to, da so te /posamezne/ enakosti enakosti s tem, ko so podobe tega, kar je popolnoma in resnično enako.[75] (83, 15) Če je pa temu tako, potem bo bivala neka enakost po sebi,[76] ki je popolna, in v odnosu do katere bodo stvari, ki so podobe, tako nastajale,[77] kot bile imenovane za enake. To pa je ideja, ki je vzorec in podoba stvari, ki nastajajo v odnosu do nje. (Ta zadnji dokaz potrjuje, da bivajo tudi ideje relativov – zanj se zdi, da podrobneje,[78] natančneje[79] in neposredneje[80] meri na to, da bi pokazal na bivanje idej. (83, 20) Kajti za ta dokaz se ne zdi, da pokaže, kako je neka skupna stvar[81] ob posameznostih, tako kot prejšnji, temveč da dokazuje obstoj nekega vzorca stvari tukaj, ki je popoln. Ta pa se zdi značilen[82] še zlasti za ideje.)[83] Zato pravi, da ta dokaz potrjuje bivanje idej celo iz relativov. Vsaj tale dokaz je izpeljan iz primera enakega, ki je relativ. (83, 25) Toda oni ponavadi zatrjujejo, da ni nobene ideje relativov. Kajti ideje so po njihovem bivajoče[84] z ozirom na njih same,[85] saj so neka vrsta bitnosti,[86] medtem ko so relativi bivajoči le v odnosu med sabo.[87] Nadalje pa bo, če je enako enako enakemu, več idej enakega. Kajti enako samo je enako enakemu samemu. Ker če ne bi bilo enako nečemu, pač sploh ne bi bilo enako. Dalje bo po istem dokazu bivala tudi ideja neenakih stvari. Kajti nasprotja[88] so si podobna in tako bodo bivale tudi ideje, ki se ujemajo ali z obema ali z nobenim od nji ju; za neenako pa soglašajo, da je v več stvareh.[89] (83, 30) (In spet je naredil[90] to mnenje za splošno sprejeto, ko je o njem[91] razlagal kot o svojem lastnem, rekoč, da "o stvareh, ki jih izrekamo, ni nasebnega rodu", pri čemer je "rod" omenjal namesto "podstati"[92] in "narave" – če je pač res, da je

[74] Razlog (c).
[75] *Kyrios kai alethos isou.*
[76] *Autoison.*
[77] *Ginetai.*
[78] *Epimelesteron.*
[79] *Akribesteron.*
[80] *Prosechesteron.*
[81] *To koinon.*
[82] *Charakteristikon.*
[83] Vrstice ohranja Harlfingerjeva izdaja.
[84] *Hyphestanai.* Alternativni prevod: subsistirajo.
[85] *Kath'hautas.*
[86] *Ousias tinas.*
[87] *Pros allela.*
[88] *Ton antikeimenon.*
[89] *En pleiosin.*
[90] Sc. Aristotel.
[91] Sc. Platonovem mnenju.
[92] *Hypostasin.*

relativ podoben priliki,[93] kot pravi drugje.[94])[95]

(83, 35) Dokaz, ki vpeljuje tretjega človeka,[96] je naslednji: trdijo,[97] da so stvari, ki se skupno[98] pripisujejo bitnostim, popolne in da so ideje. (84, 1) Nadalje pa so si stvari, ki so si med sabo podobne, med sabo podobne zaradi udeležbe na eni in isti stvari, ki je popolnoma takšna;[99] to pa je ideja. Toda če je temu tako, potem bo /tisto/ skupno pripisano stvarem moralo biti, v primeru, da to ne bo katera od teh stvari, ki se jim pripisuje, (84, 5) nekaj drugega ob njih (zato je tudi človek sam[100] rod, saj se pripisuje posameznostim, pa ni isti z nobeno od njih), tako da bo še tretji človek ob posameznostih (kot sta Sokrat ali pa Platon) ter ob ideji, ta bo pa prav tako eden po številu.

Je pa tudi dokaz pri sofistih, ki tretjega človeka vpelje na takšen način: tedaj, ko pravimo "človek se sprehaja", ne rečemo niti tega, (84, 10) da se ideja človeka[101] sprehaja (ker ideja se ne more gibati), pa tudi ne, da se sprehaja neka posameznost (ker kako bi se lahko, saj ne vemo, za koga gre. Kajti četudi vemo, da se sprehaja človek, ne vemo, kateri posamezni človek je to, za katerega pravimo, da se.) Zato moramo reči, da se sprehaja neki tretji človek glede na ta dva, tako da bomo sprehajanje pripisali tretjemu človeku. (84, 15) Ta dokaz,[102] ki je sofističen, so podali tisti, ki ločujemo med skupnimi stvarmi in posameznostmi, kar počnejo tudi tisti, ki postavljajo ideje. V svojem delu "Proti Diodoru" Fanias pravi, da je sofist Poliksen uvedel tretjega človeka s tem, ko je rekel: "Ce je človek bivajoč šele tako z udeleženostjo[103] kot udeležbo[104] na ideji človeka, potem bo moral bivati neki človek, ki bo bival v odnosu do ideje. Toda niti človek sam, torej ideja, niti posamezni človek ne bivata s pomočjo udeležbe na ideji. Preostane le še, da je to neki tretji človek, ki biva v odnosu do ideje."

(84, 20) Tretji človek[105] se dokazuje še na ta način: če je tisto, kar je resnično pripisano mnoštvu stvari, tudi neka druga stvar ob stvareh, ki jim je pripisano, pa tudi ločeno od njih (kajti to je tisto, kar postavljajo tisti, ki želijo dokazati ideje, in kar, v skladu z njimi, dokazuje obstoj stvari, kot je človek sam, saj je človek

[93] *Paraphyadi.*
[94] Sc. Aristotel. Ta namreč v *Nikomahovi etiki* (1096a 21) pravi tole: "Odnosnost/relativ je le nekak stranski poganjek/pritika, le neka naključna okoliščina substance."
[95] Vrstice ohranja Harlfingerjeva izdaja.
[96] Dokaz iz tretjega človeka, ki bo vseboval Evdemovo in Aristotelovo različico. Prva je na mestih 83,34-84,7.
[97] Sc. platonisti.
[98] *Ta koinos kategoroumena.* Alternativni prevod: na splošno.
[99] *Kyrios esti touto.*
[100] *Autoanthropos.*
[101] *Ton idean anthropon.* Alternativni prevod: človek kot ideja.
[102] Vrstice 84,16-21 so izločene iz Rossove izdaje *Fragmenta Selecta,* vendar se nahajajo v Harlfingerjevi izdaji.
[103] *Metochen.*
[104] *Metousian.*
[105] *Ho tritos anthropos.* Uvod v Aristotelovo različico tretjega človeka (84,21-85,.3).

resnično pripisan posameznim ljudem, ki so mnogi, hkrati pa je drugo od posameznih ljudi), potem bo, če je temu tako, tudi tretji človek. (84, 25) Kajti če je človek, ki se pripisuje, nekaj drugega od stvari, ki se jim pripisuje, in biva po sebi, in če je človek pripisan tako posameznostim kot ideji, potem bo bival še tretji človek ob posameznosti in ideji. (85, 1) In na isti način bo tudi še četrti, ki bo pripisan temu in ideji, na podoben način pa še peti, in tako dalje v neskončnost.[106] Ta dokaz je enak prvemu.[107] Namreč do tega pridejo,[108] ker jemljejo podobne stvari za podobne zavoljo udeležbe na neki isti stvari. Kajti ljudje in ideje (ljudi) so si podobni. (85, 5) Tako je zdaj zavrnil oba dokaza, ki sta se zdela bolj natančna, prvega na osnovi tega, ker potrjuje ideje celo za relative, drugega na osnovi tega, ker vpeljuje tretjega človeka in nato množi človeka[109] v neskončnost. Podobnega množenja pa bodo deležne še druge stvari, za katere pravijo, da zanje bivajo ideje. (85, 10) Medtem ko so mnogi ljudje uporabili prvo razlago tretjega človeka, med njimi zagotovo tudi Evdem v prvi knjigi "Peri lexeos", pa je zadnjo uporabil sam[110] v prvi knjigi "Peri ideon", kasneje pa še v tem delu.

Beležka k prevodu

Pričujoči študijski prevod začetnega dela spisa "O idejah" je narejen po ti. *recensio vulgata,* dostopni v izdaji Michaela Hayducka *Alexander Aphrodisiensis in Aristotelis Metaphysica Commentaria* (1891), mesta 79,3-85,3, ki se nahaja v začetnem zvezku *Commentaria in Aristotelem Graeca* (CAG 1). Posamične izdaje variirajo glede določitve obsega vrstic, ki jih pri Aleksandru Afrodizijskem jemljejo za parafrazo spisa *Peri ideon:* ponavadi odlomek začenja na mestu 79,3 Aleksandrovega komentarja, končuje pa različno: pri Hayducku na mestu 88,2, pri Rossovi izdaji šele na mestu 89,7 *(Fragmenta Selecta,* 132). Pričujoči prevod prinaša le prvi, argumentativno najpomembnejši del spisa. Besedilo "Peri ideon" je med drugim sicer dostopno še v naslednjih izdajah: Harlfinger, D. (1975), *Edizione critica del testo del "De Ideis" di Aristotele,* v Leszl W., *II "De ideis" di Aristotele e la teoria platonica delle idee,* Florence: Olschki, str. 15-39 (nova izdaja, nastala ob upoštevanju novega manuskripta iz Firenc); Gigon, O. (1987), *Aristotelis Opera, Librorum deperditorum fragmenta,* Berlin in New York: Walter de Gruyter (nova izdaja fragmentov, ki zgolj reproducira Hayduckovo besedilo brez kritičnega aparata in mu dodaja novo paginacijo); Dooley, W. E. (1989), *Alexander of Aphrodisias: On Aristotle, Metaphysics I,* London: Duckworth; Barnes J. in Lawrence G. (1984), *Fragments, v The Complete Works*

[106] *Ep' apeiron.*
[107] Gre za Aleksandrovo parafrazo oziroma dodatek (85,4-13).
[108] Sc. platonisti.
[109] Alternativni prevod: ljudi.
[110] Sc. Aristotel.

of Aristotle, The Revised Oxford Translation, 2. zvezek, Princeton: Princeton University Press; Ross, D. (1955), *Aristotelis Fragmenta Selecta*, Oxford: Clarendon Press; Fine, G. (1993), *On Ideas*, Aristotle's Criticism of Plato's Theory of Forms, Oxford: Clarendon Press.